

ЕКОНОМІЧНІ ТА ПОЗАЕКОНОМІЧНІ МЕТОДИ СТИМУЛЮВАННЯ ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*Н.О. Філімонова, студент, Б.Л. Ковальов, аспірант
Сумський державний університет, Суми*

Управління – соціальний феномен, характерний абсолютно для всіх сфер людської життєдіяльності. Люди вже звикли, що для досягнення цілей можна використовувати розум, технологічні розробки, інших людей чи природні ресурси. Це дуже зручно, бо, по-перше, вчені довели, що людський мозок здатний активно генерувати ідеї, по-друге, технології активно розвиваються, по-третє, людей на планеті не так вже й мало, а природні ресурси занадто дорогі, а отже недоступні для багатьох.

Вчені підрахували, що за найпесимістичніших прогнозів нафти залишилось на 20 років, газу та вугілля – 200 років, а за найоптимістичнішими – 50, 70 та 400 років. Дефіцит води в Україні сьогодні становить близько 4 млрд м³. Надмірною експлуатацією й забрудненнями виведено з ладу близько 60 % чорноземів; щорічно втрачається близько 100 тис. га родючих ґрунтів, зноситься близько 18 млн т гумусу. За останні 100 років антропогенна діяльність завдала великої шкоди тваринному й рослинному світові. У «Червону книгу» України сьогодні занесено більше 800 видів рослин і тварин, яким загрожує вимирання або знищення.

На конференції ООН «Навколишнє середовище й розвиток» в Ріо-де-Жанейро Україною підписано Конвенцію щодо збереження біологічної різноманітності. Виконанню вимог цієї Конвенції значною мірою сприятиме Закон України «Про охорону природного навколишнього середовища» [1]. Проте незважаючи на наявність природоохоронного законодавства, підприємства не хочуть їх використовувати, бо їм не вигідно. Це і є головною проблемою. Природоохоронна діяльність не дає прибутку, за винятком утилізації відходів, отриманих внаслідок процесу очищення стічних вод та газів [2]. Ще однією з причин є часто розбіжність часу забруднення або завдання шкоди навколишньому середовищу в іншій формі з моментом відшкодування збитків. Наприклад, надмірний вилов риби або надмірна вирубка деревини найсильніше відіб'ються на економіці галузі в майбутньому, а в поточному році навіть можуть дати прибуток [3]. Забруднення повітря, води та продуктів харчування може відбитися на нашому здоров'ї через декілька років або десятиріч. А люди схильні більше клопотатися про нинішній день, ніж про майбутній, не замислюючись, що для усунення збитків в майбутньому будуть потрібні кошти, котрі набагато перевищуватимуть прибуток, отриманий шляхом порушення законів екології (закон обмеженості природних ресурсів та оптимальності). Ще важливою причиною є неузгодженість між підприємствами-отруювачами та підприємствами-реципієнтами. [3].

Для вирішення цієї проблеми можна створити такі умови для підприємств, коли б вони були змушені займатися природоохоронною діяльністю або були матеріально зацікавленими у реалізації заходів у цій галузі. Це можна зробити встановленням нових покарань від догани до тюремного ув'язнення або зняття з роботи керівників та виплати штрафів підприємством. Однак цей шлях дорогий та малоефективний, оскільки вимагає постійного контролю та значного числа контролерів [4]. До того ж адміністрування не пов'язане з матеріальною зацікавленістю і не може змусити підприємство постійно, ефективно і дбайливо ставитись до довкілля. Значно ефективнішим є метод економічного стимулювання, коли за допомогою різноманітних важелів (цін, платежів, податкових пільг та покарань) держава робить більш вигідним матеріально, більш прибутковим, дотримання природоохоронного законодавства, ніж його порушення. Проте економічні методи, не підсилені безпосереднім примусом у найбільш важливих екологічних проблемах і тому теж не завжди забезпечують необхідний якісний рівень та терміни здійснення природоохоронної діяльності [4].

Тому найкращих результатів досягають при розумному поєднанні економічної зацікавленості з достатньо жорстким контролем та позаекономічним примусом.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Головні причини й джерела розвитку екологічної кризи: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ecology.at.ua/index/0-18>.
2. Удосконалення економічних методів управління природоохоронною діяльністю на регіональному рівні : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук / [Смірнова Катерина Володимирівна]; за заг. ред. А. Л. Розмариної – Одеса: видавництво НАНУ, 2007. – 20 с.
3. Економіка природокористування: навч. посібн. / [Г. В. Черевко, М. І. Яцків]; за заг. ред. Р. М. Панаса — Львів: видавництво «Світ», 1995. — 208 с.
4. Державні механізми економіко-правового регулювання природокористування: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління / [Грушева Тетяна Іванівна]; за заг. ред. Р. Р. Ларіної — Донецьк: 2008. – 20 с.